इतीति अत्रमागध्यां आयोगवे वैदेहकनिषादचंडालैश्चत्वारस्तैरेवायोगव्यां स्वीयवर्जितैस्त्रयो निषाद्यां चंडालवैदेहाभ्यां द्वौ वैदेह्यां चंडालनिषादाभ्यां द्वौ निषाद्यां चंडालाच्चैक इति द्वादशभेदा उक्ताः शूद्राज्जातो निषाद्यां तु स वै कुक्कुटकः स्मृतः वैदेहकेन त्वं वष्ट्यामुत्पन्नो वेन उच्यत इति द्वौ द्विजातयः सवर्णासु जनयंत्यव्रतांस्तु यान् तान्सावित्रीपरिभ्रष्टान्व्रात्यानित्यभिनिर्देशेदिति व्रात्यजातीय एक इत्येवं मनूक्तैस्त्रिभिः सह पंचदश संकरजाताः व्रात्यस्यापि धर्मसांकर्यादेतेष्वेव गणना प्रच्छन्ना अज्ञातयो नयोपि पूर्वोक्तैः कर्मभिस्तेऽमुकयोनय इति वेदितव्याः ॥२९॥ चातुर्वर्ण्यस्यैव धर्माः शास्त्रे विहिताः इतरेषां तु जातिभेदानां धर्मनियम इयत्ता च नास्ति तथाहि चतुर्भ्यो वर्णेभ्यः षडनुलोमजाः षड्विलोमजाश्चेति द्वादश तेभ्योपि षट्षष्टिरनुलोमजाः षट्षष्टिर्विलोमजा इति द्वात्रिंशदधिकं शतं

इत्येते संकरे जाताः पितृमातृव्यतिक्रमात् ॥ प्रच्छन्ना वा प्रकाशा वा वेदितव्याः स्वकर्मभिः ॥२९॥ चतुर्णामेव वर्णानां धर्मो नान्यस्य विद्यते ॥ वर्णानां धर्महीनेषु संख्या नास्तीह कस्यचित् ॥३०॥ यादृच्छयोपसंपन्नैर्यज्ञसाधुबहिष्कृतैः ॥ बाह्या बाह्यैश्च जायंते यथावृत्ति यथाश्रयं ॥३१॥ चतुष्पथश्मशानानि शैलांश्चान्यान्वनस्पतीन् ॥ कार्ष्णायसमलंकारं परिगृह्य च नित्यशः ॥३२॥ वसेयुरेते विज्ञाता वर्तयंतः स्वकर्मभिः ॥ युजंतो वाप्यलंकारांस्तथोपकरणानि च ॥३३॥ गोब्राम्हणाय साहाय्यं कुर्वाणा वै न संशयः ॥ आनृशंस्यमनुक्रोशः सत्यवाक्यं तथा क्षमा ॥३४॥ स्वशरीरैरपि त्राणं बाह्यानां सिद्धिकारणं ॥ भवंति मनुजव्याघ्र तत्र मे नास्ति संशयः ॥३५॥ यथोपदेशं परिकीर्तितासु नरः प्रजायेत विचार्य बुद्धिमान् ॥ निहीनयोनिर्हि सुतोऽवसादयेत्तित्तीर्षमाणं हि यथोपलो जले ॥३६॥ अविद्वांसमलं लोके विद्वांसमपि वा पुनः ॥ नयंति ह्यपथं नार्यः कामक्रोधवशानुगं ॥३७॥ स्वभावश्चैव नारीणां नराणामिह दूषणं ॥ अत्यर्थं न प्रसज्जंते प्रमदासु विपश्चितः ॥३८॥ युधिष्ठिर उवाच वर्णापेतमविज्ञाय नरं कलुषयोनिजं ॥ आर्यरूपमिवानार्यं कथं विद्यामहे वयं ॥३९॥ भीष्म उवाच योनिसंकलुषे जातं नानाभावसमन्वितं ॥ कर्मभिः सज्जनाचीर्णैर्विज्ञेया योनिशुद्धता ॥४०

तेभ्य एवं प्रातिलोम्यानुलोम्यगणनायां तेभ्यस्तेभ्यश्चैवमनंताभेदा भवंति ते च सर्वे पंचदशस्वेवांतर्भवंतीति तावतामेव परिगणनं कृतमित्यर्थः ॥३०॥ यदृच्छया जात्यनियमेन उपसंपन्नैर्मिथुनीभावं गतैर्यज्ञेभ्यः साधुभ्यश्च बहिष्कृतैः यथावृत्ति यथाश्रयं जीविकां जातिविशेषं च यदृच्छया तत्तत्कर्मणा प्राप्ता इत्यर्थः ॥३१॥३२॥३३॥ तेषां साधारणान्धर्मानाह गविति ॥३४॥३५॥ यथेति निहीनासुरेतः सेकं न कुर्यादिति भावः ॥३६॥ तदर्थमेव चौरेभ्य इव स्त्रीभ्य आत्मानं रक्षेदित्याह द्वाभ्यां अविद्वांसमिति ॥३७॥३८॥ कलुषयोनिजं संकरयोनिजं आर्यगृहे जातत्वादार्यरूपमिव भासमानमपि उत्पत्तितोऽनार्यं ॥३९॥ नानाभावैः आर्येभ्यः पृथग्भूताभिश्चेष्टाभिः समन्वितं नरं संकरयोनिजं जानीयात् ॥४०॥

Digitized by Google